

Tvind-imperiet
Tvind-imperiet
Tvind-imperiet

Bjørn Lambek, Pernille Tranberg Og

Politiken 6. December 1998

Af Pernille Tranberg og Bjørn Lambek

Der tænkes stort i Humana People to People, Tvinds hovedorganisation i Afrika. Den har netop slået sig ned i et paladsagtigt bygningsværk i Zimbabwe. Herfra styrer to garvede Tvind-kvinder millioner af kroner til udviklingsprojekter. På mange punkter minder hovedkvarteret om de Forenede Nationer. Tvind er blevet et milliardforetagende med de rette politiske forbindelser og en fortsat uigennemskuelig økonomi og struktur. Det betyder, at stadig flere regeringer og internationale organisationer er dybt skeptiske.

Da CNN-chefen Ted Turner donerede en milliard dollar til de Forenede Nationer, fik Tvind en god ide. Hvorfor ikke spørge ham, om han ikke også vil støtte Tvind-føderationen Humana People to People i Afrika, tænkte økonomichefen Rikke Viholm. Hun skrev et brev til rigmanden og går nu rundt og venter på svar. Tvind tænker stort. Det nye hovedsæde i Zimbabwe er symbol på, at bevægelsen er blevet et globalt imperium med vokseværk. En hvid triumfbue byder velkommen. Der er seks kilometers kørsel gennem mango- og eucalyptusplantager ad en rød, snoet grusvej, før man når det imponerende bygningsværk halvt oppe på en bjergtop. Hovedsædet ligger isoleret, en times kørsel fra hovedstaden, Harare. Den danske arkitekt Jan Utzon har designet de 4600 kvadratmeter sandfarvede, blå og hvide bygninger med svenske blå porcelænsfliser på mure og søjler, med springvand og bassiner og udsigt over frodige bjerge og guldminer i det fjerne. Tøjdonationer fra gavmilde europæere og afrikanere i de kendte indsamlings-containere har finansieret bygningsværket til knap ti millioner kroner. Ved indgangen står ikke 185 flag som foran FN-bygningen i New York, men 26 flag fra de lande, som Humana foreløbig arbejder i. Senest er Indien kommet på. De kvindelige ledere i Harare har for længst forberedt, hvor der kan sættes flere flagstænger op. Humana er paraplyorganisation, eller føderation, som Tvind kalder det, for 26 organisationer, som danskerne kender som Ulandshjælp fra Folk til Folk, UFF, på engelsk Development Aid from People to People, DAPP. Ifølge Humana har organisationen i alt 150 udviklingsprojekter, der involverer 300.000 mennesker globalt.

FILOSOFIEN BAG HUMANA

Som FN har Humana også et Charter - en deklaration, hvor hele bevægelsens filosofi er nedfældet. Deklarationen er netop udkommet i bogform, så den kan ligge i en lomme. Især ét afsnit går igen i alle organisationens pamfletter og udgivelser: Det handler om at fostre nye generationer med gyldne hjerter og hoveder, veluddannede med personlig etik af sådanne proportioner at humane forhold i alle størrelser kan erstatte alle former for dehumaniserede fænomener. Deklarationens indhold viser, at Tvind har store ambitioner om vækst. Om at få udbredt sin filosofi til så mange mennesker som muligt i verden. »At vi bygger et hovedkvarter som dette, viser at vi ikke har tænkt os at stoppe, men at vi fortsat agter at vokse«, siger føderationens formand Maria Darsbo, tidligere skolelærer i Sverige og ansat i Tvind i Afrika igennem i 18 år. Hun tager imod Politiken, det første danske medie, der træder ind på de nylagte mønstrede gulve af terrakotta-sten, cement og porcelænsfliser. »Vi har samlet alt under et tag her i Zimbabwe, fordi vi kender en masse mennesker her, har erfaring, her er politisk stabilitet, og det er billigt«, siger hun. Da hovedsædet åbnede officielt 16. oktober i år mødte landets præsident Robert Mugabe op. Han landede på en hvedemark i sin helikopter, blev politieskorteret op til paladset, hvor han i to timer roste det velgørende imperium til skyerne. Sammen med 1300 andre gæster deltog også hovedsædets arkitekt ved åbningen i oktober. »Jeg har aldrig oplevet en mere positiv og venlig atmosfære end her i Zimbabwe«, sagde Jan Utzon i sin tale. »Det er næsten som at arbejde for FN. I forener mange nationaliteter gennem jeres arbejde. Det er et vidunderligt arbejde«.

SUPERLOBBYISME

En af grundene til bevægelsens kraftige ekspansion er en fin fornemmelse for politisk lobbyisme. Maria Darsbo forklarer selv: »Da vi startede i Afrika var vi en antiapartheid-bevægelse. Det husker Mugabe og andre. Vi var her, før det blev

moderne at støtte Sydafrikas Nelson Mandela«. Den danske ambassadør i Harare, Erik Fiil, har fulgt Humana. »Mugabe mener, at de kommer længere ned til græsrodderne end nogen anden organisation. Mange politikere kender dem fra dengang de var marx-ister, og de har stadig nære politiske venner«, siger han. »For eksempel var de på listen over gårde, der skulle eksproprieres, men et par telefonopkald hjalp, og de kunne beholde jorden. Der er formodentlig ikke nogen anden NGO, der har politiske kontakter, som de har i Zimbabwe. De har fået telefonlinjer ud til deres hovedsæde, og det får man altså ikke for penge hernede, kun med de rigtige politiske kontakter«. På et vigtigt punkt har bevægelsen dog ikke haft politisk succes. For et par år siden lagde den zimbabwiske regering en skyhøj told på import af brugt tøj for at beskytte den lokale tøjproduktion. Det betyder, at DAPP Zimbabwes indtægter er faldet betydeligt, og at der i dag kun er én tøjbutik mod 16 for et par år siden. Denne ene butik sælger tøj, der er indsamlet i Harares velhavende kvarterer. Det betyder f.eks. at den kun kan sende 1000 kroner om måneden til DAPP Zimbabwe mod tidligere 6000 kroner, fortæller butikkens chef Melina Mushongi. »Men vi prøver stadig at lobbye regeringen for at få fjernet tolden på vores tøj«, siger Ib Hansen, der er formand for DAPP i Zimbabwe og efter 18 år i landet er blevet statsborger. »Vi inviterer ministre og embedsfolk på besøg på projekterne for at få dem til at forstå, at folk faktisk mangler tøj. Desuden har tolden medført, at der illegalt importeres 9000 tons tøj om året«. Tøjsalget skal være med til at finansiere Humanas udviklingsprojekter, der blandt andet handler om at effektivisere bøndernes landbrug, uddanne analfabeter og hjælpe gadebørn og HIV-smittede.

COOL BUSINESS

Ifølge Maria Darsbo er der flere grunde til bevægelsens ekspansion. »Vi har hele tiden sørget for ikke at være afhængige af en donor. Vi ændrer vores projekter i takt med, at historien ændrer sig. Og her i Zimbabwe kunne vi se, at vi ville miste penge på tøjsalg, så vi har plantet flere citrustræer, indgået flere partnerskaber og skaffet flere donorer«. Tvind har altid mestret at drive profitabel forretning ved siden af de velgørende aktiviteter. Ofte er de blevet kritiseret for at blande velgørenhed sammen med cool business, men økonomichef Rikke Viholm siger: »Man kan ikke kun være idealist. Man skal også være forretningsmand. Hvis vi får én dollar ind, skal vi have to dollar ud af den«, siger hun.

BLANK FOR TAL

Som sædvanlig vil Tvind ikke tale om omsætning og profit, og alle Humanas årsrapporter er rige på ord, men blanke på tal. Ifølge Politikens beregninger er der i dag tale om en milliard-omsætning. Bare i Angola omsatte organisationen ifølge Rikke Viholm for minimum 85 mill. kr. i 1997. I USA, hvor Tvind er nyetableret, indsamlede en af deres to organisationer 2,5 mill. kr. i fjor. Helt tilbage i 1989 var overskuddet i Zambia ifølge den svenske pendant til Danida, SIDA, på 17 mill. kr. Ud over indtægter ved secondhand-tøjet, som indsamles i over 11.000 containere verden over, strømmer penge ind til andre Tvind-grene fra oversøiske plantagebesiddelser og fra interne tjenesteydelser organisationerne imellem, f.eks. ved udlejning af containere til Humana. Pengestrømmene ender ofte på kanaløer i ly for skattemyndigheder.

Ifølge Rikke Viholm brugte Humana 150 mill. kr. på udviklingsprojekter i 1997. Hvor meget det udgør af Humanas samlede omsætning, vil hun ikke sige. Hun vil kun give tallet for, hvad der er til rådighed for udvikling. Selv om hun er den øverst ansvarlige for Humanas økonomi siger hun, at hun ikke ved, hvad de enkelte organisationer omsætter for. I 1990 afslørede SIDA, at kun to procent af Tvinds indtægter reelt gik til de fattige. Det afviser Rikke Viholm. »SIDA har ikke stor talforstand eller forstand på fund-raising. Jeg mener ikke, at man kan udtrykke det i procenter«, siger hun. Rikke Viholm oplyser, at over halvdelen af Humanas midler kommer ind via tøjsalg i Afrika. Det meste tøj kommer fra Europa og USA, men der samles også ind overalt i Afrika. En fjerdedel af midlerne kommer fra DAPP/UFF-organisationer i Europa, og resten er indtægter fra egne projekter, fra regeringer i Europa eller Afrika og fra lokale FN-kontorer i Afrika. Ifølge Rikke Viholm lægger hver enkelt organisation én til to procent af omsætningen til side i såkaldt sikkerhedskapital, og de betaler hver 6,5 procent af omsætningen til føderationens administration. Føderationen er bare en enkelt brik i Tvind-mosaikken. Tvind har indtægter i mange andre organisationer.

17 SOVEVÆRELSE

Der er 20 personer ansat i føderationen. Ni af dem - fem er danskere - bor der fast i en toværelses lejlighed, men der er stadig rigeligt med plads i de i alt 17 soveværelser. Meningen er, at stedet også skal bruges til conferencecenter. Alle udenlandske repræsentationer i Afrika, inklusive den danske, blev i invitationen til åbningen opfordret til at donere penge til Humana og til at betale 65.000 kroner om året for at få fri adgang til conferencefaciliteterne, som blandt andet er en stor sal med et buet loft i stil med FNs Sikkerhedsråds. Et femetagers tårn i hvide og mørkeblå farver er hovedkvarterets vartegn. På hver etage er der et kontor eller et lille møbellandskab, så man kan nyde udsigten. Tårnet kan ses på flere kilometers afstand, og fra toppen kan man skue ud over Humanas besiddelser, som fylder 1000 fodboldbaner. Uden for området ligger guldminer og det 1573 meter høje bjerg Mazimbe, der betyder styrke. I nærheden af tårnet ligger Humanas udstillingslokale, der ligesom FN har store plancher stående side om side som skillevægge med store fotos og beskrivelser af alle Humanas aktiviteter. Som i alle andre rum er der højt til de skrå lofter som i en kirke. Vinduerne i alle kontorer og lejligheder går fra gulv til loft og danner en billedramme ud til det imponerende bjerglandskab. Tæt på føderationens bygninger ligger en flok lerhytter side om side. Her bor bygningsarbejderne. De er slet ikke færdige med at bygge endnu, men så snart de er, rives lerhytterne ned igen.

FLERE SIGER STOP

Den manglende gennemsigtighed er grunden til, at en stribe europæiske lande og internationale organisationer er yderst

skeptiske over for Tvinds reelle hensigter. Efter at de danske myndigheder i årevis har været kritiske over for Tvind og til sidst slog hånden af organisationen, har kritikken spredt sig til Sverige, England, Belgien, Holland, Brasilien og Tyskland. Flere steder borer landenes myndigheder selv i Humanas/DAPPs aktiviteter, andre har man kontaktet den danske regering for informationer. Selv om Humana får et stigende antal midler fra FNs lokale organisationer i Afrika, er UNICEF også skeptisk. »Mange har fornemmelsen af, at tøjsalget er ren forretning og ikke velgørenhed«, siger Mukusha Mugabe, informationschef i UNICEF i Harare. »En af vores projektchefer er meget begejstret for DAPPs projekter for bønder. Men internationalt set er UNICEF meget forsigtig over for dem, fordi der ikke er gennemsigtighed«. Et kritikpunkt gennem mange år, som blandt andre de britiske myndigheder har fokuseret på, er at organisationerne lejer containere til overpris fra en Tvind-virksomhed på kanaløen Jersey. Det er Rikke Viholm helt uforstående overfor. »De fleste af vores medlemmer køber Joba-containere fra Tyskland. Jeg ved ikke, hvor de kommer fra i Danmark, men i Sverige og Indien laver de dem selv«, siger hun. »I øvrigt kan vi kun tale på føderationens vegne og ikke på andres«, siger hun for at understrege, at Humana ikke har noget med de mange andre Tvind-foretagender at gøre. Alligevel afviser hun ikke, at Humana f.eks. samarbejder med skoler i Danmark for at uddanne afrikanere.

FN-LØNNINGER

Hverken Maria Darsbo eller Rikke Viholm ved, hvor Tvinds leder Amdi Petersen befinder sig, eller at han meget snart fylder 60 år. De siger, at han intet har med føderationen at gøre. Rikke Viholm fortæller, at Humana har status som en velgørenhedsorganisation og dermed er skattefritaget i Zimbabwe, men at de ansatte betaler indkomstskat af deres løn i landet. I øvrigt følger Humanas lønninger FNs lønniveau. Hun afviser, at Humana tjener penge i Afrika og ikke bruger dem alle til udvikling. Bent Johannesen, der indtil for nylig var formand for den internationale 'Forening mod Tvind' og nu er næstformand siger, at pengene ryger ind i Tvinds finansielle hovedkvarter på skatteøen Cayman Island. »Jeg mener, at der tjenes penge i Afrika. Det har SIDA blandt andet påvist. Hvis de kunne tjene penge i 1990, kan de også i dag, og det er jo netop Tvinds formål«, siger han. »Jeg har set et dokument, der beviser, at der er overført penge fra Angola til en virksomhed i Paris«. Bent Johannesen kalder Tvind-imperiet en sekt, fordi det handler om at få så mange mennesker som muligt overbevist om Tvinds filosofi, så Tvind kan ekspandere og blive så stor som mulig. Nogle vil mene, at ordlyden i Humanas deklaration er sekterisk, og Humanas to kvindelige ledere indrømmer selv, at den kan være svær at forstå for folk, der ikke er indviet i bevægelsen. Men Rikke Viholm kan ikke forstå, at Tvind kaldes en sekt, og at en organisation som Bent Johannesens kan finde på at arbejde imod Tvind. »Jeg ved ikke, hvad folk mener med en sekt, og hvorfor de siger det. Jeg kan forstå, at man er imod apart-heid, men ikke, at man kan være imod andre mennesker«, siger hun.

Alt materiale i Infomedia er omfattet af lov om ophavsret og må ikke kopieres uden særlig tilladelse.

Luk